

**การศึกษาความสุขในการทำงานของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1**
A STUDY OF HAPPINESS IN TEACHERS' WORK
UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

เชาวนิตย์ เพชรบุตร¹
Chaowanit Phetbut¹

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1, (2) เพื่อเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยจำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา รูปแบบการวิจัยเป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แนวคิดของมานิเยน (Manian, 2003) เกี่ยวกับความสุขในการทำงานเป็นกรอบในการวิจัยพื้นที่วิจัยคือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 332 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้วิจัยมี 1 ชนิด คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) มีค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) อยู่ที่ 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.95 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา เปรียบเทียบตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาด้วยสถิติทดสอบ F-test ผลการวิจัยพบว่า

1) ความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2) ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน และ ขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การศึกษา, การทำงานของครู, ความสุข

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล / Faculty of Education, Vongchavalitkul University, Thailand.
Corresponding author, e-mail: chaowanit_phe@vu.ac.th, Tel. 088-5808903

Abstract

This research article aimed : (1) to study and assess the job satisfaction levels of teachers in educational institutions affiliated with the Nakhon Ratchasima Education Area Office 1, (2) compare the job satisfaction levels of teachers in educational institutions affiliated with the Nakhon Ratchasima Education Area Office 1, categorized by position of work, work experience, and school size. The sample was 332 teachers in educational institutions affiliated with the Nakhon Ratchasima Education Area Office 1. They were selected using multistage random sampling. The instrument for collecting data was a 5-point rating scale questionnaire with the IOC between 0.67 to 1.00 and questionnaires with a reliability coefficient of 0.950. The statistics used in the research are average, standard deviation, and difference test with F-test statistics. Analysis of data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows.

1. The overall job satisfaction level of teachers affiliated with the Nakhon Ratchasima Education Area Office 1 was high.

2. Job satisfaction of teachers in schools under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 1, categorized by position, work experience, and school size, differs significantly both overall and in specific aspects at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Study, Teachers' work, Happiness

บทนำ

ปัญหาของครูในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ คือ ประชาชนขาดความเชื่อถือและศรัทธาในตัวครูอันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการที่รู้เท่าทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาในการทำงาน ปัญหาของครูที่ควรได้รับการแก้ไขเร่งด่วน คือ การพัฒนาความรู้หรือการพัฒนาตนเอง สวัสดิการและเงินเดือน ปัญหาหนี้สิน ปัญหาขวัญและกำลังใจ ค่าตอบแทน เงินประจำตำแหน่ง การขาดแคลนครู พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ครูเป็นอาชีพหนึ่งที่มีความเครียดในการทำงาน ปัญหาการไม่มีความสุขในการทำงานของครูเกิดจากปัจจัยที่หลากหลาย เนื่องจากครูต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งความจริงที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการศึกษาในประเทศไทยคือมีการปฏิรูปการศึกษามากครั้งมากตามการเปลี่ยนรัฐบาลและรัฐมนตรีด้านการศึกษา ทำให้เกิดนโยบายทางการศึกษาใหม่ๆ การจัดการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนไปตามนโยบายซึ่งบุคคลที่ได้รับผลกระทบโดยตรงก็คือครู บางนโยบายยังไม่สำเร็จหรือยังไม่ได้เริ่มก็ต้องเปลี่ยนหรือปรับแก้ใหม่อีก ทำให้ครูมีภาระงานมากและต้องมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับตัวนักเรียน ในขณะเดียวกันครูต้องประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียนตลอดเวลา ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนหลักสูตรใหม่เพื่อให้ผ่านมาตรฐานของโรงเรียนจากหน่วยงานภายนอก นอกจากนี้ครูที่ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขจะต้องใช้จ่ายอย่างประหยัด มีความมัธยัสถ์ เพราะหากครูใช้เงินฟุ่มเฟือยเกินตัวก็อาจก่อให้เกิดภาวะหนี้สินและอาจทำให้เกิดความเครียดซึ่งเป็นการพิจารณาในมุมมองด้านเศรษฐกิจ (เมธาพร ผังลักษณ์, 2559)

นโยบายการศึกษา นโยบายเรียนดี มีความสุข ที่เน้นหนักในการทำงาน ลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ 1.ปรับวิธีการประเมินวิทยฐานะครูและบุคลากรทางการศึกษา ลดขั้นตอนมุ่งผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ด้วยการปรับระบบการประเมินวิทยฐานะที่เน้นตามสภาพจริง ลดการทำเอกสาร-ขั้นตอนการประเมิน ไม่ซับซ้อนและเป็นธรรม 2. ครูและบุคลากรทางการศึกษาค้นถิ่น สามารถโยกย้ายกลับภูมิลำเนาด้วยความโปร่งใส ไม่มีการซื้อขายตำแหน่ง พร้อมสำรวจขาดแคลนในแต่ละพื้นที่ตามภูมิลำเนาเดิม 3.แก้ไขปัญหานี้สินครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการวางแผนการใช้เงิน และการเก็บออมเงิน น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีพ รวมทั้งเร่งช่วยเหลือกลุ่มลูกหนี้ NPL โดยเร่งด่วน 4.จัดหาอุปกรณ์การสอนและสวัสดิการ 1 ครู 1 Tablet ด้วยการสนับสนุน จัดหาอุปกรณ์ ในการช่วยจัดการเรียนการสอนต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ สามารถเชื่อมโยงระบบออนไลน์รองรับการใช้งานให้เพียงพอกับจำนวนครูผู้สอน เพื่อลดภาระการทำงานหนักของครูและคืนครูสู่ห้องเรียนให้ได้จัดการเรียนการสอน พัฒนานักเรียนอย่างเต็มตามศักยภาพและจะดียิ่งขึ้นหากผู้บริหารสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษา ร่วมกันสร้างความสุขให้เกิดขึ้นในการทำงานจากการพัฒนาองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ การติดต่อสัมพันธ์ ความรักในงาน ความสำเร็จในการทำงาน การเป็นที่ยอมรับ ให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีความสุขในการทำงาน มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มีความรักและศรัทธาในการทำงาน เพื่อสร้างความสุขให้เกิดแก่การทำงานของครูอย่างยั่งยืน และเมื่อครูมีความสุขในการทำงานย่อมส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เด็กนักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และส่งผลให้คุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า มีนักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครู โดยยึดตามแนวคิดของการสร้างองค์ความสุขภาวะของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มาเป็นกรอบการวิจัยแต่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยยึดแนวคิดและทฤษฎีของ มาเนียน (Manian, 2003) เป็นหลัก ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลการพัฒนาความสุขในการทำงานของครู และเสนอเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงให้โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปพัฒนาต่อซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของครูประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

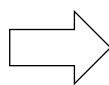
กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขในการทำงานของครูและได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของ มาเนียน (Manian, 2003) เกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านความรักในการทำงาน 3) ด้านความสำเร็จในการทำงาน และ 4) ด้านการเป็นที่ยอมรับ มาปรับใช้เป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยครั้งนี้

ตัวแปรอิสระ

สถานภาพของครูในโรงเรียน

1. ตำแหน่ง
 - 1.1 ข้าราชการครู
 - 1.2 พนักงานราชการ
 - 1.3 ครูอัตราจ้าง
2. ประสบการณ์ในการทำงาน
 - 2.1 ประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี
 - 2.2 ประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี
 - 2.3 ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป
3. ขนาดของสถานศึกษา
 - 3.1 ขนาดเล็ก
 - 3.2 ขนาดกลาง
 - 3.3 ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

ตัวแปรตาม

ความสุขในการทำงานของครู

1. ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี
2. ด้านความรักในการทำงาน
3. ด้านความสำเร็จในการทำงาน
4. ด้านการเป็นที่ยอมรับ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ประชากร คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 143 โรงเรียน รวมจำนวนครูทั้งสิ้น 2,451 คน กลุ่มตัวอย่าง ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 332 คน ใช้วิธีการคัดเลือกจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบของ เครจซี่ และมอร์แกน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ตามแนวคิดของมาเนียน(Manian) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ด้านการติดต่อสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านความรักในการทำงาน 3) ด้านความสำเร็จของการทำงาน 4) ด้านการเป็นที่ยอมรับ มีค่าความสอดคล้องของแบบสอบถาม (IOC) อยู่ที่ 0.67 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.95 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลความสุขในการทำงานของครูในสถานศึกษา เปรียบเทียบตามตำแหน่งประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษาด้วยสถิติทดสอบ F-test

ผลการศึกษาพบว่า

1. ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อันดับและระดับความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน

ความสุขในการทำงานของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี	4.33	0.53	มาก	1
2. ด้านความรักในการทำงาน	4.14	0.64	มาก	2
3. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	4.13	0.50	มาก	3
4. ด้านการเป็นที่ยอมรับ	3.84	0.52	มาก	4
รวม	4.11	0.42	มาก	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X} = 4.33$) รองลงมาคือ ด้านความรักในการทำงาน ($\bar{X} = 4.14$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X} = 3.84$)

2. ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวม รายด้าน และค่าเฉลี่ยรายคู่ จำแนกตามตำแหน่ง ตาราง 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามตำแหน่ง

ความสุขในการทำงานของครู	แหล่งความแปรปรวน	df	Ss	MS	F	p
1. ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	3.596	1.798	6.389*	.002
	ภายในกลุ่ม	329	92.597	.281		
	รวม	331	96.193			
2. ด้านความรักในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	6.013	3.007	7.458*	.001
	ภายในกลุ่ม	329	132.630	.403		
	รวม	331	138.643			
3. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	2.621	1.311	5.378*	.005
	ภายในกลุ่ม	329	80.177	.244		
	รวม	331	82.798			

4. ด้านการเป็นที่ยอมรับ	ระหว่างกลุ่ม	2	2.599	1.300	4.826*	.009
	ภายในกลุ่ม	329	88.599	.269		
	รวม	331	91.198			
ภาพรวม	ระหว่าง	2	2.284	1.142	6.595*	.002
	กลุ่มภายใน	329	56.980	.173		
	กลุ่มรวม	331	59.264			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวม จำแนกตามตำแหน่ง ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มีตำแหน่งข้าราชการ ครูมีความสุขในการทำงานโดยรวมสูงกว่าครูผู้สอนที่มีตำแหน่งครูอัตราจ้างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวม รายด้าน และค่าเฉลี่ยรายคู่

ตาราง 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้าน

ความสุขในการทำงานของครู	แหล่งความแปรปรวน	df	Ss	MS	F	P
1. ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	11.835	5.917	23.078*	.000
	ภายในกลุ่ม	329	84.359	.256		
	รวม	331	96.193			
2. ด้านความรักในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	18.534	9.267	25.385*	.000
	ภายในกลุ่ม	329	120.109	.365		
	รวม	331	138.643			
3. ด้านความสำเร็จในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	9.615	4.807	21.613*	.000
	ภายในกลุ่ม	329	73.183	.222		
	รวม	331	82.798			
4. ด้านการเป็นที่ยอมรับ	ระหว่างกลุ่ม	2	20.224	10.112	46.874*	.000
	ภายในกลุ่ม	329	70.974	.216		
	รวม	331	91.198			

	ระหว่าง	2	9.773	4.886	32.482*	.000
ภาพรวม	กลุ่มภายใน	329	49.491	.150		
	กลุ่มรวม	331	59.264			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวม จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่มี ประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความสุขในการทำงานโดยรวมสูงกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การ ทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ ครูผู้สอนใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี มีความสุขในการทำงานโดยรวมสูงกว่าครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. แสดงผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวม รายด้าน และค่าเฉลี่ยรายค่า จำแนกตามขนาดของ สถานศึกษา

ตาราง 6 แสดงผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ความสุขในการทำงานของ ครู	แหล่งความ แปรปรวน	Df	Ss	MS	F	p
1. ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี	ระหว่างกลุ่ม	2	16.278	8.139	33.506*	.002
	ภายในกลุ่ม	329	79.916	.243		
	รวม	331	96.193			
2. ด้านความรักในการทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	23.023	11.511	32.756*	.001
	ภายในกลุ่ม	329	115.621	.351		
	รวม	331	138.643			
3. ด้านความสำเร็จในการ ทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	2	9.312	4.656	20.846*	.005
	ภายในกลุ่ม	329	73.486	.223		
	รวม	331	82.798			
4. ด้านการเป็นที่ยอมรับ	ระหว่างกลุ่ม	2	22.644	11.322	54.338*	.009
	ภายในกลุ่ม	329	68.553	.208		
	รวม	331	91.198			
ภาพรวม	ระหว่าง	2	10.436	5.218	35.158*	.002
	กลุ่มภายใน	329	48.828	.148		
	กลุ่มรวม	331	59.264			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวม จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ครูผู้สอนในสถานศึกษาที่ ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก และ ขนาดกลาง มีความสุขในการทำงานโดยรวมสูงกว่าครูผู้สอน ที่ ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การศึกษาความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 มีประเด็นอภิปรายผล ดังนี้

1. ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี รองลงมาคือ ด้านความรักในการทำงาน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้เนื่องจาก การเอาใจใส่ต่อสถานที่ทำงานให้มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อ การทำงานเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ เพราะหากสถานที่ทำงานน่าอยู่คนทำงานก็จะมีความสุข อยากไปทำงาน และแสดงผลงานให้ออกมาดี เพราะ ความสุขในการทำงาน ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนในองค์กรมีความต้องการ และประสงค์ให้เกิดขึ้น เพราะในแต่ละวันคนส่วนใหญ่จะใช้เวลาไปกับการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ มลทิรา จินามูล (2560 : 15) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความสุขในการทำงานว่า ความสุขในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกทางบวกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของบุคคล อันเป็นผลเนื่องมาจากการทำงานที่ชอบหรือมี ความพึงพอใจในงานที่ทำ ทำงานด้วยความสนุกสนาน งานที่ทำมีความก้าวหน้า มั่นคง มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า มีบรรยากาศและเพื่อนร่วมงานที่ดี ไม่มีกังวลหรือปัญหาใดๆ ในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤติมา บุญบำรุง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อำเภอสัตหีบ ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อำเภอสัตหีบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดีทั้งนี้อาจจะ เกิดขึ้นเนื่องจาก ครูในสถานศึกษามีการใช้วิธีการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน มีความรู้สึกอบอุ่นและเป็นครอบครัวเดียวกันกับเพื่อนร่วมงาน และ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการ ทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ นฤมล แสงผล (2554 : 4) ได้ให้ความหมายของการติดต่อสัมพันธ์ที่ดีว่า การติดต่อสัมพันธ์ หมายถึง การที่บุคลากรมีการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พูดคุยอย่างเป็นมิตร รับฟังให้ความปรึกษาเปิดเผยความรู้สึกความคิดเห็นระหว่างกันได้ มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ธนกร จันทร์สี (2559) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านความสัมพันธ์ในที่ทำงาน

ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ ทั้งนี้อาจจะเกิดขึ้นเนื่องจาก ครูในสถานศึกษามักได้รับการมอบหมายหรือตัดสินใจในงานที่มีความสำคัญจากผู้บริหารอยู่เสมอ และ เพื่อนร่วมงานยอมรับในความรู้ ความสามารถและผลงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิกาวิ สุขหรั่ง (2560 : 7) ได้ให้ความหมายของการเป็นที่ยอมรับว่า การเป็นที่ยอมรับ หมายถึง การที่ครูได้รับการยอมรับและความเชื่อถือจากผู้ร่วมงานและบุคคลต่างๆ ได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบงานสำคัญๆ ได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงานผู้บังคับบัญชาในการปฏิบัติงาน ได้รับความคาดหวังที่ดีในการปฏิบัติงานและความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน ร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากผู้ร่วมงาน เช่น การขอคำปรึกษาต่างๆเกี่ยวกับการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิกาวิ สุขหรั่ง (2560) ได้ศึกษาการวิจัยเรื่อง ความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า ความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความสำเร็จในงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ ด้านความรักในงาน และด้านการติดต่อสัมพันธ์ ตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามตำแหน่งโดยภาพรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ด้านความรักในการทำงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ครูที่มีตำแหน่งข้าราชการครูจะรู้สึกมีความสุข รู้สึกถึงความมั่นคงในงาน การเจริญเติบโตก้าวหน้า กระตือรือร้นในการทำงานที่ได้รับมอบหมาย สนุกกับงาน มีความสัมพันธ์อันดีกับ เพื่อนร่วมงานและสภาพแวดล้อมที่ดีที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสุขในการทำงาน ลดความเครียดและความขัดแย้งภายในองค์กรได้มากกว่าครูที่มีตำแหน่งครูอัตราจ้าง สอดคล้องกับแนวคิดของ สมงคล กุมภีร์ (2560 : 36) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความสุขในการทำงานว่า ความสุขในการทำงาน หมายถึง การที่บุคคลปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด โดยได้รับความสำเร็จในการทำงาน รู้สึกรักและผูกพันกับงานที่ทำมีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคนเห็นคุณค่าของงานที่ทำมีความรู้สึกว่าได้ รับการกระตุ้น และเสริมพลังในการทำงาน รวมถึงได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาพร ผังลักษณ์ (2559) ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานของครูในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครูในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่ง และวิทยฐานะโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานโดยภาพรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ด้านความรักในการทำงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปีจะทำงานอย่างมีความสุข สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม เป็นครูใหม่ที่เข้ามาปฏิบัติงานมีความตั้งใจ มุ่งมั่นในการทำงาน มีความเอาใจใส่งานที่ทำและมีความสุขในการทำงาน หน้าที่ภาระความรับผิดชอบยังมีปริมาณน้อยทำให้สามารถบริหารจัดการงานได้ตามความเหมาะสมและสามารถแบ่งเวลาให้กับครอบครัว

และ งานได้อย่างเท่าเทียมกันได้มากกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี สอดคล้องกับแนวคิดของ ไหมไทย ไชยพันธุ์ (2562) กล่าวว่า ความสุขในการทำงานนั้น คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในจิตใจ บุคคลที่ตอบสนองต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงาน โดยการจากการรับรู้ความรู้สึกของตนในการทำงานในทางบวก ซึ่งก่อให้เกิดความรู้สึกเพลิดเพลิน มีความสุข มีความสุขกับงานที่ทำ มีความภูมิใจในงาน ได้ทำงานร่วมกับคนดี ๆ การได้ทำงานในที่ทำงานที่มั่นคง มีความก้าวหน้า มีโอกาสได้รับการพัฒนาตนเองอย่างทั่วถึง มีผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตา กรุณา มีเพื่อนร่วมงานที่จริงใจ ได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม เพียงพอ และได้รับความปลอดภัยจากที่ทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ตาลเดี่ยว แอแดง (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาโดยภาพรวมแตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี ด้านความรักในการทำงาน ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการเป็นที่ยอมรับ แตกต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เนื่องจาก ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก และขนาดกลางจะได้รับการมอบหมายงานตามความรู้ความสามารถตามความถนัด งานที่ได้รับมอบหมายมีปริมาณเท่ากัน มีการปฏิบัติงานในลักษณะเดียว ในขณะที่โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษครูจะมีภาระงานมากและต้องมีความรับผิดชอบเกี่ยวกับตัวนักเรียน ในขณะเดียวกันครูต้องประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียนตลอดเวลา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุธีรา สี่มา (2562 : 14) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความสุขในการทำงานว่า ความสุขในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกพึงพอใจในการทำงานเป็นความรู้สึกในเชิงบวก มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและสัมพันธ์ภาพที่ดีในการทำงาน สามารถพัฒนาศักยภาพและสมรรถนะในการทำงานให้ถึงจุดสูงสุดอันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฤติมา บุญบำรุง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อำเภอสัตหีบ ผลการเปรียบเทียบความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อำเภอสัตหีบ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายด้านแล้วแตกต่างกันอย่างน้อย มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .05$) โดยครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง มีความสุขมากกว่าครูที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่

สรุป

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความสุขในการทำงานของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านติดต่อสัมพันธ์ที่ดี เนื่องจากครูมีการสื่อสารที่หลากหลาย ส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการเป็นที่ยอมรับ แม้ว่าครูจะได้รับการยอมรับในผลงานและความสามารถจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร

2. การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานตามตำแหน่ง ครูที่มีตำแหน่งข้าราชการครูมีความสุขในการทำงานสูงกว่าครูอัตราจ้าง ความมั่นคงในหน้าที่และโอกาสในการพัฒนาอาชีพช่วยลดความเครียดและสร้างความสุข

3. การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานตามประสบการณ์ ครูที่มีประสบการณ์ทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความสุขในการทำงานสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปี หน้าที่ความรับผิดชอบน้อยกว่า ช่วยให้ครูใหม่สามารถบริหารจัดการเวลาและงานได้ดีกว่า

4. การเปรียบเทียบความสุขในการทำงานตามขนาดของสถานศึกษา ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กและขนาดกลางมีความสุขในการทำงานสูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ภาระงานที่เหมาะสมและความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

ความสุขในการทำงานของครูขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น ความสัมพันธ์ที่ดีในที่ทำงาน ความมั่นคงในตำแหน่ง และลักษณะของสถานศึกษา ครูที่ทำงานในสถานที่ที่เอื้อต่อการสร้างความสุขมักมีแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ความสุขในการทำงานของครู ด้านการเป็นที่ยอมรับ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความถนัดในงานของแต่ละบุคคลเพื่อให้ครูแต่ละคนสามารถทำงานได้เต็มตามความสามารถ รวมทั้งมีการสร้างบรรยากาศ สนับสนุน ส่งเสริม และผลักดันให้ครูมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ดีในการปฏิบัติงาน

1.2 ความสุขในการทำงานของครู ด้านความรักในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำรองลงมา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการสนับสนุนให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าในการสอน เพื่อให้ครูได้ทำงานด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการทำงาน เกิดความก้าวหน้าในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการสร้างความสุขในการทำงานของผู้บริหารและครู

2.2 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาสร้างเป็นเกณฑ์มาตรฐานทางด้านความสุขในการทำงานของครู

2.3 ควรศึกษาปัญหาและวิธีแก้ไขความสุขในการทำงานของครู โดยอาจจะมีการระดมสมองสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ กับพนักงานทุกระดับ เพื่อที่จะได้รับทราบปัญหาที่เกิดขึ้น หาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวและนำมาใช้พัฒนาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- तालदेव आदंग. (2560). ความสุขในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- นฤมล แสงผล. (2554). ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล.การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ไพศาล หวังพานิช. (2565). วิธีการวิจัยทางการศึกษา. นครราชสีมา: คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น.
- มลทิรา จินามูล. (2560). การศึกษาความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนจุฬาภรณราชวิทยาลัยชลบุรี (โรงเรียนวิทยาศาสตร์ ภูมิภาค).งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เมธพร ผังลักษณ์. (2559). ความสุขในการทำงานของครูในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพะเยา เขต 1.วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วิภาวี สุขหรั่ง. (2560). ความสุขในการทำงานของครูโรงเรียนบางบ่อวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมงคล กุมภีร์. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับความสุขใน การทำงานของครูในอำเภอบ้านค่าย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา.มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุธีรา สี่มา. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัย วัดผล และสถิติการศึกษา.มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไหมไทย ไชยพันธุ์. (2562).การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฤติมา บุญบำรุง. (2560). ความสุขในการทำงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 อำเภอสัตหีบ.งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Krejcie, R. V., & D. W. Morgan. (1970). “Determining Sample Size for Research Activities”. Educational and Psychological Measurement. 30(3) : 607 – 610.
- Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive work place. Journal of Nursing Administration, 33(12), 652-659.